

POSTANOWIENIE

11 lipca 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Prezes SN Joanna Misztal-Konecka

na posiedzeniu niejawnym 11 lipca 2024 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa G. J.

przeciwko M. D.

o zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej M. D.

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z 25 maja 2021 r., I AGa 75/20,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od M. D. na rzecz G. J. kwotę 5400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

[SOP]

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 25 maja 2022 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie, w sprawie z powództwa G.J. przeciwko M.D. i M.K. o zapłatę, rozpoznając apelacje pozwanych od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie z 21 kwietnia 2017 r., oddalił obie apelacje, zasądził od M.D. na rzecz powoda tytułem zwrotu spełnionego świadczenia 22 649 zł i oddalił wniosek powoda w pozostałej części oraz orzekł o kosztach postępowania odwoławczego i nieuiszczonych kosztach poprzedniego postępowania kasacyjnego.

2. Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiodła pozwana M.D., wskazując na naruszenie art. 394 § 3 k.c., art. 32 ust. 1 w zw. art. 45 ust. 1 i art. 176 ust. 1 Konstytucji, art. 365 § 1 k.p.c.

3. Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, powołując się na przesłanki określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Podawała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne i potrzeba wyjaśnienia czy zawezwany do próby ugodowej może domagać się kontroli ustaleń poczynionych przez sąd w postępowaniu pojednawczym dotyczących celu złożonego wniosku o zawezwanie do próby ugodowej i oceny, czy wniosek ten zmierza wyłącznie do przerwania biegu terminu przedawnienia roszczenia w sytuacji, gdy wniosek nie podlegał odrzuceniu.

Zdaniem skarżącej istnieje również potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów i wyjaśnienia kwestii, czy związanie wyrokiem wydanym w innej sprawie między tymi samymi stronami, dotyczącej tego samego stosunku prawnego odnosi się tylko do rozstrzygnięcia zawartego w sentencji wyroku, czy także do wykładni prawa i oceny okoliczności faktycznych sprawy wyrażonych w jego uzasadnieniu, a jeśli nie - to czy sąd może ograniczyć postępowanie dowodowe.

Pozwana wskazała też, że skarga kasacyjna jest oczywiście zasadna, ponieważ zarówno Sąd pierwszej instancji, jak i Sąd Apelacyjny nie zastosowały art. 394 § 3 k.c. w sytuacji, gdy do braku sfinalizowania transakcji w postaci zawarcia umowy przyrzeczonej doszło wskutek okoliczności, za które odpowiedzialność ponosi powód. Pozwana czyniła bowiem wszelkie starania, aby należycie wywiązać się ze swoich zobowiązań, tymczasem powód w żaden sposób nie współdziałał ze stroną pozwaną w zakresie zawarcia przyrzeczonej umowy.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

4. Skarga kasacyjna została ukształtowana w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego jako nadzwyczajny środek zaskarżenia, nakierowany na ochronę interesu publicznego przez zapewnienie rozwoju prawa, jednolitości

orzecznictwa oraz prawidłowej wykładni, a także w celu usunięcia z obrotu prawnego orzeczeń wydanych w postępowaniu dotkniętym nieważnością lub oczywiście wadliwych, nie zaś jako ogólnie dostępny środek zaskarżenia orzeczeń umożliwiający rozpoznanie sprawy w kolejnej instancji sądowej. Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy instytucja tzw. przedsądu, ustanowiona w art. 398⁹ k.p.c., w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie służy zaś merytorycznej ocenie skargi kasacyjnej. W razie spełnienia co najmniej jednej z tych przesłanek, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest usprawiedliwione.

5. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Nakładając na skarżących obowiązek wskazania i uzasadnienia oznaczonej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ustawodawca zmierzał do zagwarantowania, że skarga kasacyjna, nadzwyczajny środek zaskarżenia prawomocnych orzeczeń, będzie pełnić przypisane jej funkcje publicznoprawne. Ograniczenie przesłanek do czterech ma więc zapewnić, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne, a skarga kasacyjna nie stanie się instrumentem wykorzystywanym w każdej sprawie. Tak więc, nie w każdej sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumpcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania, w przeciwnym razie Sąd Najwyższy stałby się wbrew obowiązującym regulacjom sądem trzeciej instancji. Nie jest rolą Sądu Najwyższego korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

6. Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego

wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie SN z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie zostać przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia SN: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02, i z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Sformułowana w skardze kasacyjnej problematyka nie spełnia wymogów określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Skarżąca ograniczyła się do zasygnalizowania kwestii przyjęcia możliwości przerwania biegu przedawnienia roszczenia w wyniku zawezwania do próby ugodowej i ogólnego wskazania na możliwość odstąpienia od wykładni przyjętej w wyroku Sądu Najwyższego z 12 marca 2020 r. (IV CSK 582/18). Nie przedstawiła jednak argumentacji wskazującej na istnienie faktycznych rozbieżności interpretacyjnych, możliwych różnych poglądów wraz z wywodem prawnym, odnoszącym się do poszczególnych różnic i wykazaniem, że problematyka ta stanowi istotne zagadnienie prawne. Pozwala to na przyjęcie, że skarżącej nie chodzi o wykazanie przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a jedynie o poddanie zaskarżonego wyroku kontroli kasacyjnej.

Nie można również pominąć, że skarżąca nie powiązała zarysowanego zagadnienia prawnego z niniejszą sprawą. Skarżąca pominęła fakt związania wykładnią Sądu Najwyższego zaprezentowaną przy pierwszym rozpoznaniu sprawy w postępowaniu kasacyjnym, a mianowicie pogląd o tym, że to sąd w postępowaniu pojednawczym uprawniony jest do oceny celu wniesienia zawezwania do próby ugodowej. W toku ponownego rozpoznania sprawy żaden z sądów nie może oprzeć rozstrzygnięcia na wykładni odmiennej od zaprezentowanej przez Sąd Najwyższy w wyroku z 12 marca 2020 r., V CSK 582/18, niezależnie od tego, czy wykładnię taką uważa za prawidłową, czy nie.

7. Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na potrzebie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub

wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w judykaturze sądowej i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzowne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (postanowienia SN: z 29 grudnia 2022 r., I CSK 2579/22; 5 kwietnia 2023 r., I CSK 111/23, i z 31 sierpnia 2023 r., I CSK 4401/22).

Skarżąca nie sprostала powyższym wymaganiom.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego występują dwa zasadnicze poglądy co do zakresu mocy wiążącej prawomocnych orzeczeń sądowych, czyli pozytywnego aspektu prawomocności materialnej. Pierwsze z zapatrywań, szeroko ujmujące moc wiążącą orzeczeń, jest związane przede wszystkim z wyrażonym w uchwale Sądu Najwyższego z 29 marca 1994 r., III CZP 29/94, zapatrywaniem, że unormowanie zawarte w art. 365 k.p.c. ma gwarantować poszanowanie prawomocnego orzeczenia sądu, regulującego stosunek prawny będący przedmiotem rozstrzygnięcia. Uchwała ta dotyczyła problematyki rozdrabniania roszczeń, w związku z którą stwierdzono, że dopuszczenie do możliwości rozbieżnej oceny zasadności tego samego roszczenia w tych samych okolicznościach byłoby zaprzeczeniem społecznie oczekiwanych reguł ochrony prawnej i naruszeniem zasady zaufania do wymiaru sprawiedliwości. W uzasadnieniu uchwały wyrażono jednak dalej idący pogląd, że prawomocny wyrok, z punktu widzenia jego prejudycjalnego znaczenia w innej sprawie, powoduje niedopuszczalność dokonania odmiennej oceny tego samego stosunku prawnego, w tych samych okolicznościach faktycznych i prawnych, między tymi samymi stronami. Opierając się na tym stanowisku, przyjmowano, że sąd obowiązany jest uznać, iż kwestia prawna, która była już przedmiotem

rozstrzygnięcia w innej sprawie, a która ma znaczenie prejudycjalne w sprawie przez niego rozpoznawanej, kształtuje się tak, jak to przyjęto we wcześniejszym, prawomocnym wyroku. W przeciwnym bowiem razie wyroki sądowe miałyby walor jedynie opiniujący, a nie stanowczy i imperatywny (wyrok SN z 12 lipca 2002 r., V CKN 1110/00).

Drugie z zapatrywań ujmuje wąsko zakres mocy wiążącej, jako wyznaczony treścią sentencji orzeczenia odnoszącej się do konkretnych żądań powoda. W przypadku prawomocnych wyroków zasądzających moc wiążąca orzeczeń wyraża się zatem w obowiązku przyjęcia przez sąd rozpoznający inną sprawę, że osoba wskazana w wyroku ma zapłacić powodowi określoną kwotę (wyrok SN z 28 marca 2007 r., II CSK 530/06) lub też nie jest zobowiązana jej zapłacić. Na podstawie art. 365 § 1 k.p.c. sąd nie jest natomiast związany dokonaną w innym postępowaniu oceną istnienia konkretnego stosunku prawnego. Wyrok wiąże bowiem co do przysługiwania konkretnego roszczenia, ale nie co do oceny prawnej relacji zachodzącej między stronami, z której to roszczenie miałoby wynikać (wyrok SN z 29 września 2017 r., V CSK 10/17).

Od czasu wydania przywołanej uchwały Sądu Najwyższego z 29 marca 1994 r., III CZP 29/94, w orzecznictwie Sądu Najwyższego równolegle prezentowane były oba poglądy, ale dominujące jest obecnie wąskie rozumienie mocy wiążącej orzeczeń (tak np. wyroki SN wymienione w wyroku z 17 marca 2023 r., II CSKP 697/22, OSNC 2023, nr 10, poz. 101).

Skarżąca trafnie więc zidentyfikowała istniejącą rozbieżność w orzecznictwie, nie wykazała jednak skutecznie, że różnice te dotyczą przepisów mających znaczenie dla rozpoznawanej sprawy. Uszło uwagi skarżącej, że Sąd drugiej instancji jednoznacznie wskazał, że zaproponowany przez niego kierunek rozstrzygnięcia pozostaje uzasadniony bez względu na przyjęcie poglądu o związaniu bądź braku związania w niniejszej sprawie prawomocnym rozstrzygnięciem wydanym w sprawie o część świadczenia. Sąd Apelacyjny dokonał własnych ustaleń faktycznych i przedstawił własne rozważania prawne szeroko uzasadniając przyjęte stanowisko. W tej sytuacji nie można uznać, że

zachodzi potrzeba wypowiedzi Sądu Najwyższego we wskazanym zakresie, a w sprawie zachodzi przesłanka z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

8. Odnosząc się wreszcie do powołanej przez skarżącą oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, wskazać trzeba, że w orzecnictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, że uzasadnienie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej, jako przesłanki przyjęcia jej do rozpoznania, wymaga powołania się na kwalifikowaną postać naruszenia zaskarżonym orzeczeniem przepisów prawa materialnego lub procesowego oraz przeprowadzenia wywodu zmierzającego do jego wykazania. Oczywistość naruszenia ma miejsce wówczas, gdy jest ono widoczne *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje przy tym samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której spowodowało ono wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (zob. orzecznictwo przytoczone w motywach postanowienia SN z 6 listopada 2012 r., III SK 16/12).

Skarżąca nie wykazała skutecznie zaistnienia w sprawie tak rozumianej oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Argumentacja zawarta w skardze kasacyjnej skupia się na próbie wykazania, że to strona powodowa podnosi odpowiedzialność za okoliczności, w wyniku których nie doszło do transakcji w postaci zawarcia umowy przyrzeczonej przez strony. Skarżąca zmierza więc w istocie do podważenia ustalonego przez Sąd drugiej instancji stanu faktycznego.

Przypomnieć tymczasem należy, że zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów. Sąd Najwyższy jest związany dokonanymi przez sądy *meriti* ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Zawarty w art. 398³ § 3 k.p.c. zakaz oparcia skargi kasacyjnej na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub oceny dowodów oraz związanie Sądu

Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego na wadliwość wyroku sądu drugiej instancji polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Rozumowanie skarżącej nie może prowadzić więc do skutecznego wykazania przesłanki, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

9. Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

10. Z tych względów Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.). O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c. oraz w związku z § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 i § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(R.N.)

[ał]